

Innlandsstrategien

Regional planstrategi for Innlandet 2020-2024

Innhold

Vi bygger Innlandet	2
1. Innlandet – eventyrlige muligheter	3
2. Satsingsområder	4
2.1 Innbyggerne i Innlandet	5
2.2 Innovasjon i Innlandet	7
2.3 Inkludering i Innlandet	9
2.4 Infrastruktur i Innlandet	11
3. Prioriteringer	13
Regionale planer	14
Nye regionale planer	16
1. Regional plan for det inkluderende Innlandet	16
2. Regional plan for samfunnssikkerhet.	17
3. Regional plan for klima, energi og miljø	19
4. Samarbeid, partnerskap og nettverk	22
5. Planporteføljen 2020-2024	24

Vi bygger Innlandet

Vi er til for innbyggerne. Det har bodd mennesker i Innlandet i 10.000 år. Den eldste kjente boplassen er ved vannet Olstappen i Skåbu. Med dagens 370.000 innbyggere har vi mange liv som skal leves og drømmer som skal realiseres. Legger vi til alle som har hytte, studerer eller jobber her har vi mange gode ambassadører med på innlandslaget.

I Innlandet har vi Norges høyeste fjell, Norges største innsjø, Norges lengste elv og elleve nasjonalparker. Landets viktigste transportruter har i over tusen år gått gjennom fylket vårt. De gamle ridevegene, vannvegene, pilegrimsled og kongevegene, og senere jernbane- og vegutbygging, er konkrete manifestasjoner av nasjonale forbindelseslinjer. Som et historisk og symbolsk tyngdepunkt med kongesagaer og rik kulturarv går Innlandet som en rød tråd gjennom Norges historie fra vikingtid, middelalder og fram til i dag.

De siste månedene før fylkestinget vedtok Innlandsstrategien ble vi minnet på hvor raskt ting kan endre seg. Koronapandemien vil prege samfunnet i lang tid framover. Vi opplever økte sosiale forskjeller, store konsekvenser for arbeidslivet og en omveltning i hvordan vi møtes, reiser og samhandler. De langsiktige konsekvensene kjenner vi fortsatt ikke, men vi ser at utsatte yrkesgrupper med usikker tilknytning til arbeidslivet er hardest rammet. Det gjør det enda viktigere å bygge det inkluderende Innlandet for alle.

Hverdager er de flotteste. De er fulle av eventyr. Det sa Anne-Cath Vestly, den folkekjære forfatteren som ble født på Rena i 1920 og vokste opp på Rudshøgda og Lillehammer. Vi tar henne på ordet, og vil lete

etter mulighetene og de gode historiene. Visjonen for det nye fylket er derfor Innlandet – eventyrlige muligheter. Et fylke med sterke røtter og store drømmer, med en ledende posisjon innen teknologi, industri, landbruk og reiseliv.

Jeg vil takke alle som har bidratt i arbeidet med Innlandsstrategien, og inviterer til videre samarbeid. Vi startet med blanke ark og fargestifter, men nå er verktøykassa i ferd med å fylles. Vårt felles mål er at Innlandet skal være en god plass å bo og leve, både i by og bygd. Vi skal skape nye jobber og gode lokalsamfunn. La oss sammen gripe de eventyrlige mulighetene.

Foto: Kjersti Hovde/Innlandet fylkeskommune

Even Aleksander Hagen
Fylkesordfører i Innlandet

1. Innlandet – eventyrlige muligheter

Innlandsstrategien skal peke retning inn i fremtiden. Vårt felles prosjekt er å bygge Innlandet. Vi starter med å legge en strategi for hvor vi skal og hvordan vi kommer dit. Innlandsstrategien er Innlandets svar på nasjonale forventninger og viser hvordan vi skal møte fremtidens utfordringer og realisere våre muligheter. Her ser vi utfordringer og muligheter på tvers av kommunegrenser, forvaltningsnivåer og sektorer.

Innlandsstrategien bygger på FNs 17 bærekraftsmål, og de legges til grunn ved arbeidet med nye regionale planer, fylkesbudsjetter og øvrig utviklingsarbeid i fylket. Innlandsstrategien bygger på et bredt kunnskapsgrunnlag, som beskriver status i Innlandet, og er blitt til gjennom en bred og åpen medvirkningsprosess. Engasjementet har vært stort. 105 høringsuttalelser er mottatt, og deltakelsen har vært god på digitale seminarer hvor kommunene har deltatt. Innlandsstrategien slik den foreligger bør derfor være godt forankret i Innlandet.

Tidligere Hedmark og Oppland hadde mange regionale planer og strategier, og det er ønskelig å redusere omfanget. Innlandsstrategien viser hvilke nye regionale planer som vil utarbeides, hvilke som vil fortsette å gjelde og hvilke som vil utgå.

Gjennom visjonen og langsiktige utviklingsmål, settes retningen for det videre arbeidet. Ambisjonen er å realisere Innlandets eventyrlige muligheter og utnytte Innlandets fortrinn. Enighet om langsiktige utviklingsmål og målrettet arbeid er viktige forutsetninger for å lykkes.

Visjon

Innlandet – eventyrlige muligheter. Et fylke med sterke røtter og store drømmer, med mål om å ha en ledende posisjon innen teknologi, industri, landbruk og reiseliv.

Langsiktige utviklingsmål

For å realisere eventyrlige muligheter i Innlandet legges følgende til grunn:

- Bærekraftig ressursforvaltning som gir utvikling og nye arbeidsplasser.
- Levende lokalsamfunn med bærekraftige byer, tettsteder og bygder.
- At aktører i fylket vårt får større nasjonal betydning og synlighet

Fylkestinget skal minst én gang i hver periode, og senest ett år etter konstituering, utarbeide en regional planstrategi. Planstrategien er det eneste lovpålagte dokumentet for regional planlegging etter plan- og bygningsloven (pbl §7-1). Planstrategien skal redegjøre for regionale utviklingstrekk og utfordringer, vurdere utviklingsmuligheter og ta stilling til langsiktige utviklingsmål og hvilke temaer som skal tas opp i videre regional planlegging. Planstrategien skal inneholde en oversikt over hvordan de prioriterte oppgavene skal følges opp gjennom regionale planer.

2. Satsingsområder

Sammen med visjonen er følgende fire satsningsområder vedtatt:

Innbyggere

Inkludering

Innovasjon

Infrastruktur

De er basert på kunnskapsgrunnlaget og er tverrfaglige. Nedenfor redegjøres det for utviklingstrekk, utfordringer og muligheter knyttet til de fire satsingsområdene.

2.1. Innbyggerne i Innlandet

Bærekraftsmål innenfor satsingsområdet:

Innlandet har 371 000 innbyggere. Selv om Innlandet har befolkningsvekst, har det de siste ti årene vært fødselsunderskudd. Det vil si at det fødes færre enn antallet døde. I tillegg opplever fylket netto fraflytting. Innlandet samlet forventes å få en befolkningsnedgang uten innvandring, selv om enkelte områder vil ha vekst. Innlandet er det fylket i Norge med størst andel eldre og lavest andel yngre i befolkningen. Befolkningsframskrivninger viser at denne utviklingen vil fortsette, om vi ikke lykkes med å ta grep for en annen retning.

Befolkningsframskrivingene legges til grunn for den regionale planleggingen.

Innlandet som bo- og arbeidsmarkedsregion trenger funksjonell og framtidsrettet infrastruktur, godt utdanningstilbud, attraktive boområder og en bred næringsstruktur. Innlandet har attraktive byer, tettsteder og bygder, samt varierte naturopplevelser lett tilgjengelig. Ved å ta ressursene i bruk på en bærekraftig måte, vil dette være fortrinn for Innlandets innbyggere, besøkende og næringsliv i årene fremover.

Kultur er identitet og røtter for innbyggerne i Innlandet. Den er kilden til å bli kjent med oss selv og hverandre, og er lim mellom mennesker.

Kultur gjør livene våre rikere og gjør fylket mer attraktivt. Kunsten har sin klare egenverdi. For mange er den i tillegg en arbeidsplass og grunnlag for næringsutvikling.

Befolkningens helse og livskvalitet er viktig for bærekraften i et samfunn. Det er forskjeller i helse og livskvalitet i fylket. Forskjellene følger ofte inntekts- og utdanningsnivået i befolkningen.

Levende byer, tettsteder og bygder der innbyggerne trives og har tilhørighet, har betydning for helse og livskvalitet. Service-, velferds- og fritidstilbud i nærmiljøet betyr mye for den enkeltes livskvalitet. Utfordringene fremover er å utjevne forskjellene, og bidra til at innbyggerne trives og har det godt i alle deler av fylket.

Befolkningens utdanning og kompetanse har betydning for deltakelse i arbeidslivet, og for utvikling og innovasjon i næringslivet. Et variert og inkluderende arbeidsliv er viktig for å ta i bruk innbyggernes kompetanse og erfaring. Andelen av den yrkesaktive delen av befolkningen med universitet/høyskole er lav i Innlandet sammenlignet med landsgjennomsnittet. Godt tilrettelagte utdanningsløp for voksne i hele Innlandet blir viktig.

Samtidig er det nødvendig at næringslivet utvikler seg og etterspør medarbeidere med ny kompetanse, som kan bidra til økt innovasjon og verdiskaping.

Innlandet har nærmere 100 000 fritidsboliger. Sammen med overnattingskapasitet for øvrig, betyr det at det i perioder kan være dobbelt så mange mennesker i fylket som det er innbyggere.

Deltidsinnbyggerne er viktige for Innlandet, og bidrar til verdiskaping og arbeidsplasser. Det er viktig at deltidsinnbyggerne trives og tilbringer tid i fylket. I den grad noen av deltidsinnbyggerne skulle velge fast bosted i Innlandet, gjerne kombinert med en sekundærbolig i hovedstadsområdet, vil det kunne bidra positivt til demografien og Innlandets ressursbase. Det er viktig at

vi i fellesskap tilrettelegger for at de flotte naturkvalitetene i minst mulig grad mister sin egenverdi og opplevelsesverdi.

Artsmangfold og naturopplevelse i Innlandet er viktig både for hel- og deltidsinnbyggeren. Som følge av et gunstig klima og variert geologi med kalkrike bergarter, har Innlandet stort artsamangfold. I flere områder er det dyre- og plantearter det er viktig å forvalte for fremtiden. Villrein er et eksempel på dette. Nesten hele den europeiske bestanden av villrein lever i Norge, og flere nasjonle villrein- områder ligger helt eller delvis i Innlandet. Snøhetta, Rondane, Sølknkletten, Knutshø og Forollhogna er alle sentrale leveområder for villrein.

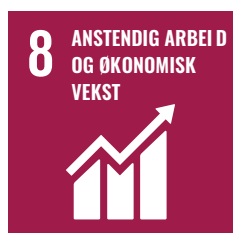
Foto: Doug Olson

2.2. Innovasjon i Innlandet

Bærekraftsmål innenfor satsingsområdet:

Arbeidsplasser er en viktig forutsetning for å beholde og rekruttere innbyggere. Vi skal derfor vise både vilje og evne til å føre en aktiv næringspolitikk i hele Innlandet. Utvikling og nyskaping er avgjørende for framtidige arbeidsplasser og velferd. Våre forpliktelser knyttet til en bærekraftig utvikling krever nytenking både når det gjelder produkt- og tjenesteutvikling.

Innovasjon skapes gjennom samhandling i eksisterende og nye nettverk, i Innlandet og med naboregioner i Norge og Sverige. Smart spesialisering som arbeidsform gjør at en kan jobbe på nye, effektive og framtidsrettede måter. Dette bør være et satsingsområde for Innlandet.

Innovasjon i offentlig sektor er et satsingsområde for å gi best mulig tjenester og service til innbyggere og næringsliv.

Næringslivet i innlandet har miljøer innenfor teknologi og industri som er attraktive, og bidrar til tilflytting. Det er viktig å bygge videre på disse, men også å satse på nyetableringer. Innlandet bør utvikle en bredere næringsstruktur, som gir attraktive arbeidsplasser

og mindre sårbarhet samlet sett. Innlands-ungdom som utdanner seg i andre deler av landet, flytter ikke tilbake dersom det ikke finnes relevante arbeidsplasser.

Det er viktig for verdiskapingen og arbeidsplasser i Innlandet å videreutvikle industrien som finnes her i dag. Norske eksportbedrifter er kunnskapsintensive og har høy verdiskaping per ansatt. Eksportbedriftene i Innlandet sysselsetter om lag 19 000 arbeidstakere og eksporterer for vel 27 milliarder kroner i året. Over 70 prosent av eksporten går til andre EØS-land. Eksporten fra Innlandet har økt betydelig de siste årene, men er fortsatt lav sammenlignet med resten av landet.

En global og sterkt voksende spill- og film-industri tar den nyeste digitale kunnskapen og teknologien i bruk. Innlandet har nasjonalt ledende kompetansemiljøer innen AR/VR- teknologi, spillutvikling og informasjonssikkerhet. Dette er viktige miljøer i arbeidet med å utvikle nye industrinæringer i Innlandet.

¹ For å lykkes i den globale konkurransen må både land og regioner bruke de fortrinnene de har. Smart spesialisering handler derfor om å bygge videre på den kompetansen, det næringslivet og de ressursene som allerede er til stede i regionen, for å utvikle nye nisjer og næringsområder.

Universiteter og høyskoler er viktige arenaer for kunnskap, forskning og innovasjon. Disse institusjonene bidrar til kunnskapsbygging og næringsutvikling i hele Innlandet. Innlandet har allerede ett universitet, og det er viktig for fylket at også Høgskolen i Innlandet (HINN) blir kvalifisert som universitet.

Innlandet er et viktig forsvarsfylke. Hæren, Heimevernet og Cyberforsvaret sin virksomhet i fylket må utvikles videre for å sikre framtidig nasjonal sikkerhet og for at vi skal kunne bidra i internasjonale militære oppdrag. Forsvarets kompetansemiljøer er av stor betydning, både når det gjelder innovasjon og arbeidsplassutvikling. Det finnes flere kompetanse- og teknologimiljøer i Innlandet, som er ledende både nasjonalt og internasjonalt og som er viktige motorer for utvikling.

Det grønne skiftet gir muligheter for Innlandet, og vil kunne bidra til nye arbeidsplasser. Jord- og skogbruket gir grunnlag for innovasjon og verdiskapning gjennom en videreutvikling og styrking av bioteknologimiljøene. Norge og Innlandet trenger en ny, grønn produksjonsindustri, både for å sikre lokal foredling av ressurser og for å redusere klimagassutslipp. Det må legges til rette for utvikling og innovasjon knyttet til nye produkter, produksjonsprosesser og logistikk.

Koronapandemien har vist viktigheten av styrket selvforsyning. Dette gir Innlandet store muligheter. Innovasjon basert på våre råvarer og kompetanse kan bidra til å utvikle nye produkter og løsninger.

Utviklingen av byer og tettsteder skaper press på jordbruksarealer. Det er nødvendig å utarbeide en helhetlig arealpolitikk, for å hindre nedbygging av dyrket og dyrkbar jord, og for å sikre naturmangfoldet. Sikring av bærekraftige beiteressurser, dyrket og dyrkbar mark er viktig i framtida.

I hele Innlandet er det vekst innenfor kultur og kreative næringer. Kunstnere, kulturaktører og frivillig sektor har stor betydning for innovasjon i kultur- og reiselivsnæringen.

Innlandet er landets største reiselivs- og hyttefylke. Innlandet ønsker å oppnå større verdiskapning og attraktive lokalsamfunn innenfor denne næringen. Opplevelsesutvikling og verdiskapning må skje lokalt og i en helhetlig og samfunnsmessig sammenheng. Økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft må ligge til grunn.

For å kunne håndtere store variasjoner i antall mennesker som oppholder seg i fylket, er det nødvendig med helhetlig planlegging, god infrastruktur og tilgang til helse og velferdstjenester.

Foto: HalfPoint s. r. o.

2.3. Inkludering i Innlandet

Bærekraftsmål innenfor satsingsområdet:

Et velutviklet og inkluderende arbeidsliv med plass for alle er nøkkelen til inkludering. Med dette vil det også følge en sosial og økonomisk trygghet. Et av hovedprinsippene i bærekraftmålene er at ingen skal utelates. Utenforskap bidrar til å redusere livskvalitet og muligheter, både når det gjelder sosial, økonomisk og politisk deltakelse. Et mangfoldig og inkluderende arbeidsliv vil hindre utenforskap, skape tilhørighet og trivsel, og utjevne forskjeller. Det handler om å skape et fremtidig arbeidsliv som har kultur for mangfold. Nytenkning og innovasjon kommer i arbeidsmiljøer hvor vi er forskjellige.

Barn og unge er Innlandets fremtid, og deres oppvekst må sikres, slik at de opplever omsorg, inkludering og utvikling. Barn og unge er blant annet opptatt av fysisk og psykisk helse, flere alternative utdanningsløp i videregående skole, og attraktive og tilrettelagte studentmiljøer. Gode kollektivtilbud er også viktig for unges livskvalitet, fordi det gjør det enklere å være med på fritidsaktiviteter, sosiale sammenkomster og benytte kulturtilbudet.

Om lag 1/3 av innbyggerne i yrkesaktiv alder står utenfor arbeidslivet. Utdannings- og aktivitetstilbud og tilgang til gode møtesteder

er forutsetninger for inkludering. Gode og tilpassede utdanningsløp for voksne er et viktig satsingsområde. Deltakelse i ulike kultur- og aktivitetstilbud er også viktige faktorer for trivsel og livskvalitet.

Innlandet har et mangfoldig og rikt kunst- og kulturliv som det er viktig å støtte opp om og videreutvikle. Kultur er viktig for inkludering, og det må være rom for mangfold med tilbud for alle grupper.

Innsatsen fra frivillige har stor betydning for inkludering. Innlandet har et stort mangfold i frivillig sektor. Her er det mulighet for å legge ned innsats, og bidra til at flere opplever tilhørighet og får et sosialt nettverk. Det må tilrettelegges for et godt samarbeid mellom offentlige myndigheter, næringsliv, og frivillige organisasjoner, slik at flere opplever økt tilhørighet og deltakelse i samfunnslivet. Demografiske endringer vil innebære at vi får en større andel pensjonister. Mange av dem vil ha god helse og vil kunne bidra blant annet i frivillig sektor. De er en viktig ressurs som kan stimulere til deltakelse, inkludering og økt livskvalitet for andre som trenger det.

Kulturminner, kulturmiljøer og museer er viktige deler av samfunnets kollektive hukommelse. Gjennom kulturarven får vi kunnskap, fortellinger og opplevelser. Kulturarven ivaretas best gjennom riktig bruk og aktiv forvaltning. Derfor skal samfunnet som helhet ha ansvar for å ta vare på den felles kulturarven, både den materielle og immaterielle.

De fleste innbyggerne i Innlandet trives godt. Dette er et godt utgangspunkt for å bygge det inkluderende Innlandet. Det er viktig å redusere ulikheter som er knyttet til grunnleggende sosiale forhold som utdanning og økonomi. I tillegg har miljøfaktorer, næringsstruktur, levevaner og helsetjenester stor påvirkning på befolkningens helse og på inkludering. Det flerkulturelle perspektivet blir viktig å ivareta, slik at minoritetsgrupper ikke faller utenfor arbeid- og samfunnsliv.

Foto: Frenk Kaufmann

2.4. Infrastruktur i Innlandet

Bærekraftsmål innenfor satsingsområdet:

Innlandet er stort, og befolkningen bor spredt. Dette skaper utfordringer når det gjelder infrastrukturen i fylket. God infrastruktur er en forutsetning for bosetting og arbeidsliv i hele Innlandet, og det er derfor viktig å sikre god fremkommelighet både på vei og bane.

Innlandet er en transittregion hvor transport nord-sør og øst-vest utgjør en stor andel. Innlandets ansvar for nasjonal, regional og grensekryssende infrastruktur skal støtte økonomisk utvikling og livskvalitet, også i tilgrensede fylker og län.

Innlandet fylkeskommune er Norges største fylkesvegeier med nesten 7 000 km veg. Det er et betydelig vedlikeholds- og investeringsbehov på fylkesvegnettet. I tillegg er vegtrafikk Innlandets største kilde til klimagassutslipp, og det er viktig å satse videre på å redusere dette. Klimaendringer skaper utfordringer for infrastrukturen i fylket, der blant annet flom og skred påvirker drift, vedlikehold og beredskap. Dette må hensyntas når en planlegger infrastruktur.

Befolkningen i Innlandet har mindre tilgang til, og bruker vesentlig mindre, kollektivtransport enn landsgjennomsnittet. Det er behov større satsing på kollektive tilbud som

binder Innlandet sammen. Det er naturlig at Innlandet får en tydelig og sterk knutepunktstruktur for kollektivtransport.

I Innlandet er det en klar ambisjon om å ha høy trafiksikkerhet. Målet er at ingen blir drept eller hardt skadd i trafikken.

Reiselivssatsingen i Innlandet gir et stort antall tilreisende, særlig i høytider og ferier. Dette gir sammen med befolkningsnedgang utfordringer når det gjelder finansiering av infrastruktur og kollektivtilbud over store arealer.

Den digitale infrastrukturen er en forutsetning for å sikre vekst, utvikling og god samfunnsikkerhet i hele Innlandet. Bredbånd-/fiberutbygging må organiseres på en funksjonell og effektiv måte for å sikre god digital infrastruktur til alle innbyggere og deltidsinnbyggerne. Den digitale infrastrukturen er en forutsetning for innovasjon, næringsliv, og kompetansemiljøene. Desentralisert undervisning og utdanning kan videreutvikles dersom bredbåndskapasiteten er god nok. Innlandet må jobbe for en større nasjonal satsing på utbygging av fiber/bredbånd.

Klimagassutslippene gikk ned med 1,8 % i Innlandet fra 2009 til 2018. Dette tallet inkluderer ikke utslippene fra varer og tjenester som vi kjøper fra andre land og regioner. Skal vi klare å unngå alvorlige klimaendringer, må vi arbeide for å kutte utslipp fra fossile kilder og kraftig redusere prosessutslipp fra transport, landbruk og industri. Veitrafikk og landbruk er de to største utslippskildene.

Foto: Opplandstrafikk

3. Prioriteringer

Innlandsstrategien gir retning for samfunnsutviklingen i Innlandet gjennom å beskrive hvilke regionale planer som skal utarbeides. Tverrfaglige satsingsområder, som innebærer at vi i større grad samarbeider på tvers av sektorer og fagområder, skal bidra til at Innlandet løser utfordringene vi står overfor og utnytter de mulighetene vi har. Bærekraftmålene legges til grunn for alt arbeid.

Stortinget har gitt fylkeskommunene et tydelig ansvar som samfunnsutviklingsaktør. Dette vil være en sentral oppgave å følge opp for fylkeskommunen i årene fremover. Rollen som regional samfunnsutvikler handler om å gi strategisk retning, mobilisere aktører og samordne ressurser for å nå vedtatte mål- settinger for fylket.

Den overordnede ambisjonen er å gripe mulighetene Innlandet har i en grønn fremtid. For å bidra til grønn omstilling, og kunne realisere ambisjonen som ligger i visjonen "eventyrlige muligheter", er det valgt fire satsingsområder for Innlandet: innbyggere, inkludering, innovasjon og infrastruktur

For innbyggere og inkludering er det viktig med muligheter for å bo, leve, jobbe og utdanne seg i Innlandet. Vi ønsker at flere skal flytte hit og tilbringe tid i Innlandet. Et inkluderende arbeidsliv med plass for alle er nøkkelen for inkludering. Utenforskap bidrar å redusere livskvalitet og muligheter, både når det gjelder sosial, økonomisk og politisk deltakelse.

Infrastruktur handler om å sikre grønn mobilitet, nye møteplasser og tilgjengelighet i et vidstrakt fylke. Det handler også om å innfri langsiktig mål innen klima og miljø.

Innlandet er et av landets mest spredtbygde fylker. Digital infrastruktur er nødvendig for å sikre god utvikling i våre lokalsamfunn, ikke minst innen blant annet velferdsteknologi som er avgjørende for å opprettholde et forsvarlig helse- og omsorgstilbud i hele fylket.

Innovasjon innebærer vilje til utvikling, og alltid lete etter bedre løsninger. Innovasjon, både i offentlig og privat sektor vil skape nye arbeidsplasser. Innovasjon skapes gjennom samhandling.

Innlandssamfunnet må i planperioden prioritere å samle ressursene mot de langsiktige målene og de fire satsingsområdene. Gjennom regionale planer vil Innlandssamfunnet gripe mulighetene og møte de utfordringene som Innlandsstrategien har tydeliggjort.

Foto: Michael Erhardsson

Regionale planer

I planprosessen er det uttrykt behov for nye regionale planer. Regionale planer innebærer imidlertid krevende prosesser som involverer mange parter. Det er derfor viktig å vurdere om det er behov for en regional plan.

En regional plan behandler oppgaver som krever avveining og avklaring mellom forskjellige interesser på tvers av sektorer og kommunegrenser. I tillegg kan det være behov for samordning og forpliktende samarbeid mellom mange aktører i gjennomføringen (jfr. pbl § 8-1).

Det endelige valget av hvilke regionale planer Innlandet skal arbeide med de neste årene, er gjort følgende grunnlag:

- Innlandets utfordringer og muligheter (kunnskapsgrunnlaget)
- Nasjonale føringer for kommunal og regional planlegging og FNs bærekraftsmål
- Innspill fra Innlandssamfunnet
- Behov for regional plan etter plan- og bygningslovens § 8-1- og hva er tilstrekkelig dekket gjennom gjeldende planer
- Forenkling av plansystemet og redusert omfang av regionale planer

Innlandsstrategien er felles strategiske valg for Innlandssamfunnet. Det har vært en omfattende prosess med mange innspill i høringsperioden. Det har vært viktig å lytte til innspillene som har kommet i prosessen. Samtidig er det vesentlig at arbeidet med regionale planer ikke blir for omfattende. Det må sikres god gjennomføring og oppfølging i samarbeid med sentrale aktører. Koronasituasjonen har gitt erfaringer som vil få betydning på lang sikt. Det er enda viktigere

å arbeide for at flere får delta i arbeidslivet. Det er mer oppmerksomhet rettet mot at både heltids- og deltidsinnbyggere opplever det trygt å oppholde seg i fylket. Videre har denne erfaringen gitt nye perspektiver og nye muligheter innen digitale løsninger, som medfører at man er mindre avhengig av fysisk tilstedeværelse i hverdagen.

Klima og miljø har vist seg enda viktigere å prioritere. En forutsetning for god samfunnsutvikling er å arbeide for å redusere klimautslipp, og for et samfunn som er i stand til å tilpasse seg klimaendringer. Økt nedbørintensitet, med påfølgende overvanns- og flomproblematikk, peker seg ut til å bli den største endringen i Innlandet. Men klimaendringer vil også få konsekvenser for enkeltarter av planter og dyr og for hele økosystemer. Generelt må vi forvente at et varmere klima gir mer intenst ekstremvær. Den største klimautfordringen er økende utslipp av klimagasser fra land med voksende økonomier med stort forbruk av fossil energi, fossilt råstoff og lite gjenbruk.

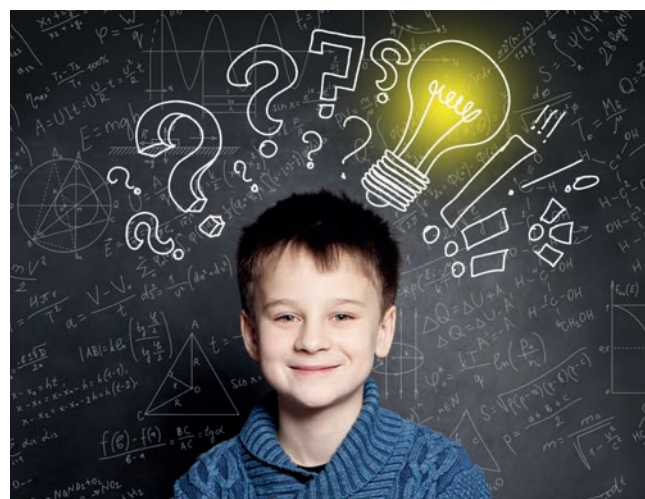

Foto: Artmim

Innovasjon, verdiskaping og kompetanse er viktige utviklingsområder innenfor de politisk prioriterte satsingsområdene. Her er det gode gjeldende regionale planer og strategier som gir godt grunnlag for utviklingsarbeid. Gjeldende regionale planer på samferdselsområdet kan integreres i de tre nye regionale planene.

På bakgrunn av disse helhetsvurderingene vil følgende tre nye regionale planer utarbeides i planperioden:

- **Det inkluderende Innlandet**
- **Samfunnssikkerhet**
- **Klima, energi og miljø**

Foto: Arne Trautmann

I de tre nye regionale planene, fokuseres det på Innlandets viktigste utfordringer og muligheter. Langsiktige utviklingsmål og bærekraftmålene skal konkretiseres og følges opp i de regionale planene. Fylkeskommunen leder arbeidet med de regionale planene, men vil sikre en bred involveringsprosess og godt samarbeid med KS, regional stat, partene i arbeidslivet og andre samfunnsaktører.

1. Regional plan for det inkluderende Innlandet

Formål med planen: Den regionale planen skal bidra til at Innlandet oppleves som et inkluderende samfunn. Et inkluderende arbeidsliv er nøkkelfaktoren som sikrer økonomisk og sosial trygghet, god helse og livskvalitet. Planen skal også bidra til å utjevne ulikheter sosialt og økonomisk, gjennom god inkludering i skole, utdanning og deltakelse i lokalmiljøet.

Innlandet har behov for arbeidskraft for å videreføre et godt velferdssamfunn, og dette må ha en sentral plass i planen. Arbeid er også grunnleggende for at hver enkelt skal føle seg inkludert i samfunnet, og ikke minst kunne opprettholde en god levestandard. Innlandet er et av fylkene som har lavest andel av den yrkesaktive befolkningen inkludert i arbeidsstyrken. Inkludering av flere i arbeidslivet vil øke andelen sysselsatte og bidra til et bedre liv for menneskene dette gjelder. Et mangfoldig samfunn er en styrke som bidrar til at vi kan lykkes med innovasjon og utvikling, dette er også en faktor for at flere skal velge å bosette seg i Innlandet.

Samfunnet skal bidra til å utjevne forskjeller. Sosial ulikhet er et rettferdighetsproblem, et

levetårnsproblem, et folkehelseproblem og et samfunnsøkonomisk problem. Vi må ta vare på hele mennesket, og bidra til at folk er i stand til å mestre egne liv. Det er viktig med gode møteplasser og et aktivt organisasjonsliv for at alle skal kunne ta del i fellesskapet, dette skaper også levende lokalsamfunn. Folk trenger påfyll av kunnskap gjennom hele livet, og derfor er det viktig med et godt tilpasset, relevant og treffsikkert opplærings-tilbud. Det handler også om å skape et mangfoldig arbeidsliv, fordi nytenking og innovasjon kommer i arbeidsmiljøer hvor vi er forskjellige.

Det er viktig med effektiv og funksjonell infrastruktur i et fylke hvor mange bor spredt. Veier, jernbane og gode kollektivtilbud er forutsetninger for deltakelse både i arbeidslivet og i innlandssamfunnet.

Inkludering vil også gjelde deltingsinnbyggere som en raskt voksende gruppe i Innlandet. Hytteinnbyggeren er viktig for Innlandet, og må inviteres inn i lokalmiljøet.

Foto: Volodymyr Melnyk

Temaer som planen skal omhandle:

- Et inkluderende arbeidsliv
- Kompetanse og livslang læring
- Et mangfoldig samfunn
- Universell utforming og mobilitet
- Møteplasser og arenaer for inkludering
- Inkludering gjennom kulturfeltet, herunder kunst, kulturarv, folkehelse, idrett og frivillig sektor

Regional plan for det inkluderende Innlandet erstatter/bygger på:

- Regional plan for kompetanse, Oppland
- Regional plan for kompetanse og arbeidskraft, Hedmark
- Regional plan for det flerkulturelle Hedmark
- Regional plan for folkehelse, Oppland
- Regional plan for samferdsel, Hedmark
- Regional plan for samferdsel, Oppland
- Politikk for det flerkulturelle Oppland
- Innlandet universelt utformet 2025, Hedmark og Oppland
- Folkehelsestrategi, Hedmark
- Plan for fysisk aktivitet, Hedmark
- Strategiplan for idrett, Oppland
- Kulturstrategi Hedmark
- Kulturstrategi Oppland

Foto: Volodymyr Melnyk

2. Regional plan for samfunnssikkerhet

Formål med planen: Tydeliggjøre og legge grunnlag for videreutvikling av samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i Innlandet, og ivareta samfunnssikkerheten der Innlandets risikobilde ses i et bredt perspektiv.

Innlandet står overfor samfunnsendringer der befolkningssammensetning, klima, næringsstruktur og kommunikasjon kan gi konsekvenser for samfunnssikkerhet og beredskap. I tillegg kommer koronapandemien, som har hatt stor innvirkning på samfunnsstabiliteten. COVID-19 situasjonen har våren 2020 vist at beredskap og samfunnssikkerhet sett i lys smittefare og pandemier også må få større oppmerksomhet.

Innlandets infrastruktur omfatter også nasjonal, regional og grensekryssende infrastruktur som er essensiell for økonomisk utvikling, bosetting og livskvalitet både i Innlandet og tilgrensede landsdeler og regioner. I beredskapsperspektiv må en funksjonell og trygg mobilitet for både person- og næringstransport sikres. Beredskap og samfunnssikkerhet sett i lys smittefare og pandemier vil kreve digital infrastruktur til alle innbyggerne og deltidsinnbyggere i hele fylket.

Regional plan skal ivareta et komplekst felt der mange aktører fra offentlig, privat og frivillig sektor må samarbeide. Målet er å sikre Innlandet i en framtid der vi opplever skiftende trusselbilder, klimaendringer og stor mobilitet i befolkningen.

Foto: Henriette Aasen, Innlandet fylkeskommune

Temaer som planen skal omhandle:

- Regional plan for samfunnssikkerhet, beredskap og robust infrastruktur erstatter/ bygger på:**

-
- A close-up photograph of a scientist wearing a full-body white protective suit, a face shield, and a white respirator mask. They are wearing blue nitrile gloves and are using a pipette to transfer a liquid into a glass flask. The scene is set in a laboratory with a fume hood.

19 ■ Innlandsstrategien 2020-2024

3. Regional plan for klima, energi og miljø

Formål med planen: Utforme, konkretisere og koordinere en offensiv klima- og miljøpolitikk for Innlandet. Klima- og miljøhensyn skal veie tungt i alle samfunnsspørsmål, men det skal tilpasses at vi lever i både by og bygd. Det handler om å forvalte naturressursene på en bærekraftig måte og skape nye grønne arbeidsplasser.

Det er et mål å redusere utslipp av klimagasser gjennom en offensiv klimapolitikk. Reduksjon av utslipp fra blant annet transport, avfallhåndtering, bygg og anlegg må prioriteres. Klimatilpasning og forebygging vil også være sentrale element i planen. Grønn omstilling og nye, miljøvennlige løsninger er fremtiden på en rekke områder, både med tanke på å redusere utslipp og for framtidige tilpasninger.

Bærekraftig jord- og skogbruk er en del av klimaløsningen. Jordvern skal sikre matproduksjon og som et stort skogfylke må også skogproduksjon sikres og utvikles. Planen skal omhandle energi og alternative energikilder. Vindkraft er en fornybar energikilde som ofte skaper utfordringer i forhold til natur- og miljøhensyn. Sentrale perspektiv vil være fornybare energikilder, effektiv energibruk og miljøvennlig transport som er utslippsfri. Videreutvikling av fornybar energi er også viktig for Innlandet, hvor det er et stort potensial for innovasjon og grønn vekst.

Det offentlige har stor innkjøpsmakt og denne bør brukes til å ta gode klimavalg for framtida. Dette handler for eksempel om mer bruk av tre i bygg og materialvalg i produksjoner og fokus på sirkulær økonomi.

Artsmangfold og naturopplevelse i Innlandet er viktig både for hel- og deltidsinnbyggeren. Som følge av et gunstig klima og variert geologi med kalkrike bergarter, har Innlandet stort arts mangfold. I flere områder er det dyre- og plantearter det er viktig å forvalte for fremtiden. Villrein er et eksempel på dette. Nesten hele den europeiske bestanden av villrein lever i Norge, og flere nasjonale villreinområder ligger helt eller delvis i Innlandet. Snøhetta, Rondane, Reinheimen-Breheimen, Sørknetten, Knutshø og Forollhogna er alle sentrale leveområder for villrein.

Foto: Iván Tamás

Innlandets innbyggere og besøkende har sterke tradisjoner knyttet til naturopplevelse, friluftsliv, jakt og fiske. Disse verdiene, som er grunnlag for attraktivitet, reiseliv og bosetting, må forvaltes langsiktig. Det samme gjelder også naturmangfoldet som gir grunnlag for natur- og friluftslivopplevelser. Dette er unike verdier både for fastboende, deltidsinnbyggerne og besøkende, og gir grunnlag for Innlandets reiseliv og hytteutvikling. Planens formål er å belyse dette og sette mål og strategier for en bærekraftig utvikling.

Jord- og skogbruk er en viktig næring i Innlandet, både bioøkonomi og sirkulær økonomi blir et viktig grunnlag for framtidig klimavennlig verdiskaping i det grønne karbonkretsløpet. FNs 5. klimarapport peker på skog som en viktig del av løsningen opp mot klima.

Foto: Robert Kneschke

Tema som planen skal omhandle:

- **Klima**
 - Klimagassreduserende tiltak
 - Klimatilpasning/forebygging
 - Grønn omstilling og verdiskaping
- **Energi**
 - Energikilder (vind, vann og jord)
 - Miljøvennlig og fornybar energi
 - Energiøkonomisering
- **Miljø**
 - Biologisk mangfold/arts mangfold
 - Vilt- og fiskeforvaltning
 - Friluftsliv
 - Kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap
 - Forurensing (jord, vann og luft)

Regional plan for klima, energi og miljø erstatter/bygger på:

- Regional plan for energi og klima, Hedmark
- Regional plan for energi og klima, Oppland
- Regional plan for samferdsel, Hedmark
- Regional plan for samferdsel, Oppland
- Regionale føringer for vindkraft, Hedmark
- Bioøkonomistrategi, Innlandet

Regionale planer som videreføres

Det foreligger flere regionale planer som kun er gjeldende for tidligere Oppland og Hedmark fylker. I henhold til Forskrift om sammenslåing av Hedmark fylkeskommune og Oppland fylkeskommune, er det slik at regionale planer etter plan- og bygningsloven kapittel 8, gjelder inntil fylkestinget i den nye fylkeskommunen har vedtatt nye planer.

Det vil på et senere tidspunkt avklares om disse fortsatt skal gjelde slik de er, eller om det skal gjøres endringer. Se for øvrig kapittel 5 for en samlet oversikt over planporteføljen for perioden 2020-2024.

Foto: Syda Productions

4. Samarbeid, partnerskap og nettverk

Samhandling, partnerskap og arbeid i nettverk på ulike arenaer er viktig i alt strategisk arbeid.

I den videre oppfølgingen med regionale planer er det viktig at alle samfunnsaktørene involveres. Samarbeidet mellom myndigheter, næringsliv, frivilligheten og innbyggere på tvers av fagområder er grunnleggende for å få gode, tverrfaglige og bærekraftige løsninger.

Innlandet fylkeskommune har, med sine 46 kommuner, etablert interkommunale opp- gavefellesskap (regionråd). Det er utarbeidet gjensidige forpliktende partnerskapsavtaler. Det enkelte regionråd utarbeider sin egen strategi, som skal bidra til å følge opp Innlandsstrategien.

Innlandsstrategien 2020 - 2024	
Innlands-samfunnet	Langsiktige mål 1. Bærekraftig ressursforvaltning som gir utvikling og nye arbeidsplasser 2. Levende lokalsamfunn med bærekraftige byer, tettsteder og bygder 3. At aktører i fylket vårt får større nasjonal betydning og synlighet
	Nye regionale planer 2020 - 2024 Det inkluderende Innlandet Samfunnsikkerhet Klima, energi og miljø
	Strategier 2020 - 2024
Bo- og arbeidsmarkeds regionene (10)	Strategier for utvikling 2020 - 2024
	Fjellregionen Nord-Gudbrandsdal Sør-Østerdal Midt-Gudbrandsdal Lillehammerregionen Gjøvikregionen Hamarregionen Valdresregionen Kongsvingerregionen Hadelandsregionen
Kommune	Kommuneplanlegging/Interkommunalt plansamarbeid

Figur som viser samhandling i planarbeid mellom regionalt nivå, bo- og arbeidsregionene og kommunene.

Foto: Arne Trautmann

Den regionale samhandlingen i Innlandet foregår også på flere arenaer, blant annet Planstrategiforum, Regionalt planforum, Agenda Innlandet og møter/partnerskap med kommuner og næringsliv. Planstrategiforum hvor KS, Fylkesmannen, NHO, LO og NAV møter regionalpolitisk ledelse har vært en nyttig og konstruktiv arena gjennom hele arbeidsprosessen med Innlandsstrategien. I oppfølging av Innlandsstrategien er det derfor naturlig at dette regionale partnerskapet følger opp arbeidet med de regionale planene.

Samhandling skjer også mellom regioner (fylker), nasjonalt og internasjonalt. Østlands-samarbeidet er et politisk samarbeid mellom Oslo kommune, Viken fylkeskommune, Innlandet fylkeskommune og Vestfold og Telemark fylkeskommune. Samarbeidet skal bidra til en balansert utvikling i landsdelen,

som en bærekraftig og konkurransedyktig region i Europa. Innlandet fylkeskommune er også medlem av KS, Samarbeidsalliansen Oslo-regionen, Osloregionens Europakontor og øvrige nettverk. Tidligere Oppland og Hedmark har også gjennom mange år jobbet aktivt på internasjonale arenaer. Hedmark har i tillegg hatt et omfattende grenseregionalt samarbeid med Sverige.

Europeisk politikk påvirker norske fylker og kommuner i stor grad. Innlandet fylkeskommune er i dag medlem av flere europeiske organisasjoner. Dette gir rom for medvirkning, innsikt i politiske, juridiske, sosiale og økonomiske prosesser og inngang til viktige nettverk og allianser. Slike medlemskap gir også grunnlag for deltakelse i prosjekter og programmer som kan gi Innlandet tilgang på kompetanse, erfaring og ressurser og bidra til å løse prioriterte oppgaver.

5. Planporteføljen 2020-2024

Planporteføljen fra tidligere Hedmark og Oppland fylkeskommuner er gjennomgått med formål å avklare status for de ulike planer/strategier.

Fylkestinget er opptatt av å lage en hensiktsmessig og oversiktlig planportefølge for Innlandet, og ønsker samtidig å redusere omfanget av planer og strategier. Dette har også høringspartene vært opptatt av i sine uttalelser, og når de har gitt innspill under de regionale samlingene som ble gjennomført vinteren 2020. Nedenfor gis en oversikt:

- Nye regionale planer (og planer som implementeres)
- Regionale planer som videreføres og rulleres/revideres.
- Regionale planer som videreføres inntil videre og avklares på et senere tidspunkt

Foto: Frugan

Kategorier		Oversikt over regionalplaner
Nye regionale planer	1	Det inkluderende Innlandet. Erstatter/bygger på: • Regional plan for kompetanse, Oppland • Regional plan for kompetanse og arbeidskraft, Hedmark • Regional plan for det flerkulturelle Hedmark • Regional plan for folkehelse, Oppland • Regional plan for samferdsel, Hedmark • Regional plan for samferdsel, Oppland • Politikk for det flerkulturelle Oppland • Innlandet universelt utformet 2025, Hedmark og Oppland • Folkehelsestrategi, Hedmark • Plan for fysisk aktivitet, Hedmark • Strategiplan for idrett, Oppland • Kulturstrategi Hedmark • Kulturstrategi Oppland
	2	Samfunnssikkerhet Erstatter/bygger på: • Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap, Hedmark • Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap, Oppland • Regional plan for samferdsel, Hedmark • Regional plan for samferdsel, Oppland • Bredbåndstrategi, Oppland
	3	Klima, energi og miljø Erstatter/bygger på: • Regional plan for energi og klima, Hedmark • Regional plan for energi og klima, Oppland • Regional plan for samferdsel, Hedmark • Regional plan for samferdsel, Oppland • Regionale føringer for vindkraft, Hedmark • Bioøkonomistrategi, Innlandet

Kategorier		Oversikt over regionalplaner
Regionale planer som videreføres og rulleres/revideres	1	Regional plan for vannforvaltning i vannregion Trøndelag
	2	Forvaltningsplan for norsk del av grensevannområdene Ångermanälven, Indalsälven og Dalälven 2016 – 2021 (denne er vedlegg til Regional plan for vannforvaltning i vannregion Trøndelag)
	3	Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016 - 2021 I denne implementeres FDP Vannbruksplan Glomma, Hedmark
	4	Regional plan for vannforvaltning i de norske delene av vannregion Västerhavet (Grensevassdragene) 2016 – 2021. I denne implementeres FDP Vannbruksplan for Femund-/Trysilvassdraget, Hedmark
	5	Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken
	6	Regional plan for vassforvaltning for Sogn og Fjordane vassregion 2016-2021 (gjelder for mindre områder i Innlandet)
	7	Regional plan for vassforvaltning i Vassregion Møre og Romsdal 2016 – 2021 (gjelder for mindre områder i Innlandet)
	8	Regional plan for Gudbrandsdalslågen med sidevassdrag, Innlandet
	9	Regional plan for Rondane – Sølknkletten, Innlandet. I denne implementeres FDP Søndre Hedmarksvidda, Hedmark
	10	Regional plan for Dovrefjellområdet, Innlandet
	11	Regional plan for Ottadalsområdet, Innlandet
	12	Regional plan for Forollhogna villreinområde, Hedmark
	13	Regional plan for Røros Bergstad og Circumferensen
	14	Regional plan for Vestmarka, Hedmark
	15	Regional plan for Hadeland, Oppland

Kategorier	Oversikt over regionalplaner
Regionale planer som videreføres	Regional plan for kompetanse og arbeidskraft, Hedmark Regional plan for kompetanse, Oppland Regional plan for verdiskaping, Oppland Regional plan for opplevelsesnæringer, Hedmark Fylkesdelplan for Samordnet miljø-, areal og transportutvikling for Hamarregionen, Hedmark Fylkesdelplan for vern og bruk av kulturminner og kulturmiljøer, Hedmark

Vannforvaltning. Vannforskriften legger premissene for arbeidet med de regionale vannforvaltningsplanene og er Norges gjennomføring av EUS vanndirektiv.

Planene er pålagt og utarbeidet gjennom omfattende prosessarbeid mellom flere fylker. Det er Viken fylkeskommune som har ansvar for gjennomføringen av vannforskriftsarbeidet i Innlandet og Viken vannregion og de norske delene av vannregion Västerhavet. Innlandet fylkeskommune, deltar inn i dette arbeidet. Vannområder med hele eller mesteparten av sitt areal i Innlandet fylke er:

- Glomma vannområde
- Mjøsa vannområde
- Valdres vannområde
- Randsfjorden vannområde
- Grenseavassdragene

Vannforvaltningsplanene har hovedfokus på vannkvalitet, og planarbeidet er underlagt formelle prosess- og kvalitetskrav med tanke på utforming. Planene vedtas av fylkestinget etter de har vært på høring, men sendes deretter over til Miljødirektoratet (MD) som i samråd med NVE og andre berørte direktorater sikrer nasjonale føringer før de oversender sin tilråding til oppdaterte planer til Klima og miljødepartementet. Klima- og miljødepartementet godkjenner planene i samråd med Olje- og energidepartementet.

Villrein. Villreinområdene i Innlandet har alle egne regionale planer som videreføres og rulleres/revideres i etterkant av tilstandskartleggingen som er planlagt gjennomført i regi av Miljødirektoratet i løpet av 2021. Miljøkvalitetsnormen behandles i Stortinget før sommeren 2020.

By- og tettstedsutvikling. Det tilstrebes lik praksis for de to gamle fylkene fram til nye planer om temaet er vedtatt for hele Innlandet.

Innlandet
fylkeskommune